СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

ЧАСТЬ I. Established 1893. TWO SECTIONS — SECTION I.

Рік LIV. Ч. 34. Ню Йорк і Джерзі Сити, субота, 16. лютого 1946. No. 34. New York and Jersey City, Saturday, February 16, 1946. Vol. LIV

ТРИ ЦЕНТИ в Злучених Державах Америки. ПЯТЬ ЦЕНТІВ за границею Злучених Держав Америки. Тел. „Свобода": BErgen 4-0237—4-0807. Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS in the United States of America. FIVE CENTS elsewhere.

МІНІМАЛЬНА ЗАРОБІТНА ПЛАТНЯ — 65 ЦЕНТІВ НА ГОДИНУ

У звязку з намаганнями президента Трумана пристосувати платні й ціни до теперішних економічних обставин, сенатська комісія для праці рішила запропонувати сенатови законопроект у справі нової мінімальної заробітної платні. Рішено піднести мінімальну платню з 40 центів за годину, як це було досі, на 65 центів у першому році. З тим, що та мінімальна платня дійде в 1950 році до 75 центів за годину, маючи на увазі 40-годинний тиждень праці. Цей законопроект стане цілком певно законом. Він буде відноситися теж і до біло-комірцевих робітників, чого передше не було.

ВИЧИСТИЛИ З БОЛЬШЕВИКІВ.

Відомий литовський діяч, Казис Відікасказ, пише нам з Філядельфії, що там відбулась по литовських організаціях ґенеральна чистка з комуністичних елементів. При річних виборах по організаціях і народних домах не вибрано до урядів ні одного комуніста. На місце большевиків, пише К. В., прийшли „люди, віддані щиро прибраній батьківщині — Америці, як і Литві, з якої вони вийшли".

ЯКАЖ ТУТ ЛЬОҐІКА?

Большевицькі У. Щ. Вісті з 11. листопаду 1946 пишуть про те: Як орґанізувалась СС. Дивізія Галичина? Властиво не самі пишуть, а тільки передруковують статтю Ярослава Галана, поміщену у видаваній в Москві польській ґазеті „Вольна Польска", в числі з 1. грудня 1943. В ній описується, як то ґубернатор пятого дистрикту (Галичина) Вехтер приймав на ринку в Коломиї „першу дефіляду формації Галицько-українських СС-ів". Описує, як це все жалісно виглядало, як жінки заводили, та що ті вояки це „були хлопи, які не встигли вчасно повтікати в ліси і тим чином спастися перед втіленням в ряди чорної дивізії". Знов у львівськім театрі, пишеться далі, хоч як Бізанц „просив і закликав", „обіцював і грозив", а навіть „вимахував пачкою банкнотів", то „йому відповідала глуха мовчанка на залі".

Отже виходить з самої большевицької ґазети, що в тій дивізії знайшлися люди, що їх тамтуди силою затягли, чи ті, для яких не було іншого виходу, як хіба зголоситись до неї. Таке було згідно з тим, що пише комуністична ґазета в самій Москві. Та не зважаючи на те, большевики тепер пишуть, що в цій дивізії самі зрадники і гітлерівці, яких треба віддати в руки советської влади і вивішати.

ЧИ НЕ СКРІПИТИ НАШ ГОЛОС?

„Канадійський Фармер" пише про діяльність Комітету Українців Канади та Конґресу Американських Українців, зокрема в справі оборни українських скитальців в Европі. І приходить до такого заключення:

„Беручи це все під увагу, автоматично приходить думка — чому б українцям в Америці й українцям в Канаді не зеднатися і не вибрати тіло, яке моглоб в потрібних випадках говорити за українців цілого американського континенту? Це був би голос багато сильніший як голоси окремих організацій".

НІЖИНСЬКИЙ ІНСТИТУТ.

В листопаді м. р. святковано в Ніжині, Чернигівська область, 125-річчя Ніжинського педаґоґічного інституту імени Миколи В. Гоголя. Давніше мав назву „Гімназія вищих наук". В цій школі вчилося багато українських письменників. Одним з перших учеників був Микола Гоголь.

НІ СЛОВОМ ЗА КАТЕРИНУ!

Московські „Известія" з 25. грудня м. р. помістили кореспонденцію з Запоріжжя п. н. „Хортиця-Дніпрострой" про те, як советська влада оживила життя на Хортиці. Кореспондент, Н. Матеоренко, пише прекрасно про Хортицю. От початок:

„Остров Хортиця... Чотириста літ тому, тут козак-втікач Вишневецький, названий Байдою, заложив першу Запорізьку Січ. З цього часу много води поніс у Чорне море сивий Дніпро, та слава про Хортицю, про горді козацькі вольности, і донині не загинула в народній памяти. Запорізька Січ була скасована в 1775 році, по російсько-турецькій війні. Славна козацька твердиня свободи перестала істнувати. Остров Хортиця опустів на довгі роки і тільки високі кургани і пісні кобзарів нагадували потомкам його давню славу".

Чи не цікаве, що навіть словом не згадано, що це російська цариця Катерина II. зруйнувала Запорізьку Січ, та що на кістках поневолених козаків побудовано Петербург чи канали на півночі Росії? Та пригадати таке, булоб надто виразним вказанням на те, що діється тепер з потомками тих козаків, як вони пробують іти слідами своїх славних предків. Бо з такими поступає московська влада в Україні ще гірше, як поступали з козаками за часів цариці Катерини II., чи царя Петра I.

АСАМБЛЕЯ ОБЄДНАНИХ ДЕРЖАВ СКІНЧИЛА НАРАДИ

Перша половина першої сесії Асамблеї Обєднаних Держав закінчилася з 37. днем нарад, дня 15. лютого 1946 в Сентрал Гол у Лондоні з тим, що має зібратись на дальші наради в Ню Йорку, дня 3. вересня б. р. Президент Асамблеї, Пол Анрі Спаак, заявив, що наради були успішні. Знов Е. Р. Стетиніюс мол., голова американської делеґації, подякував від імени народу і уряду Злучених Держав за честь, що Злучені Держави будуть постійним осідком Організації. Кінцеві наради Асамблеї були ще свідками дебати, між сенатором Коналі й Мануїльським, підчас якої перший нагадував другому, з іронією, що „ми, американці, не належимо до високої аристократії", ні не вважаємо себе „вищими".

ВІСТИ З КИЄВА.

Ню Йорк Гералд Трибюн з 8. лютого б. р. пише в редакційній статті „Репортери в Києві", що є надія, що „свобода преси" готова віднести деяку перемогу, якщо здійсниться в Советах те, що заповідають, а саме що буде допущене певне число чужинецьких кореспондентів в Україну, до Києва. „Світ повинен пізнати Україну, оту пречудну принаду, що довела двічі захланні німецькі армії до розгрому і поглотила многих давніших грабіжників, що спочивають під домами Києва". Часопис радіє особливо з цього, що тепер буде в Советах крім Москви ще один новинкарський осередок, бо атмосфера в Москві стала дуже душною через надто великий бюрократизм, а можливо, що в Києві буде лекше дихати, принаймні на самому початку.

ХУСТ.

Це місто добре відоме з історії боротьби Карпатської України за своє визволення. Згадує за нього тепер московська „Правда" і пише, що там „вперше зазвеніли слова про возєднання закарпатських українців з своїми однокровними братами — трудящими Советської України". Хуст, як пише часопис, був тепер осередком виборчої агітації в справі вибору депутатів до Верховного Совету.

НОВІ СОЛОВКИ.

„Соловки" — це та катівня на півночі европейської Росії, про яку вже знає весь світ. Та як пише д-р Р. Могильницький, що був у советських лаґерах як каторжний робітник, то це було так давніше з Соловками. Нині ще щасливі ті, що їх запроторюють на Соловки. Сьогоднішне страхіття у Советах, пише він, це Колима, північно-східне побережжя Арктичного моря в Азії. Люди закинені там тисячі миль у глибину тундри і гір. Там лаґерна дійсність — жахлива.

„НА БАТЬКІВЩИНУ".

Так пишуть советські джерела про переселення українців з Лемківщини під Польщею в глиб України. А чи Лемківщина не батьківщина?

ПОТАШНА СІЛЬ В СТЕБНИКАХ

Стебники в Галичині були здавна відомі з добування солі. Тепер зосередочено головну увагу на добування поташної солі, яку зачали добувати в 1930 році, коли добуто в одному році 90,000 тон мінералів з поташною солею, якої вживається для збільшення урожайности землі. Советські джерела звідомляють, що тепер відновлено добування поташної солі, якої має бути там так багато, що вистарчить її для усіх країв СССР.

„ЗЛЕ СПИСАЛИСЯ".

Таке виходить з великого звіту, надісланого з Києва до московської „Правди", в якому пишеться про наради пленума ЦК КП(б) України (комуністичної партії) над хлібозаготовкою. Отже не закінчили хлібоздачі Ровенська, Волинська і Станиславівська области, за що їм тов. Калашніков, що здавав звіт, дорікає, кажучи, що могли були виповнити хлібоздачу так, як области Львівська, Черновецька та Дрогобицька, що знаходяться в такому самому положенню. Тов. Н. С. Хрущев теж невдоволений з хлібоздачі й домагався, щоби партії взялися до цеї справи „бистріше". Зате, як зізнавав т. Литвин, добре іде з агітацією. Тепер є понад 500,000 агітаторів в Україні для агітаційної праці серед населення. Специяльно звернено увагу на агітацію в Західній і Закарпатській Україні. Критиковано недостачі агітації в областях: Чернигівській, Каменець-Подільській, Миколаївській, Одеській та Черновецькій. Зате хвалять товаришів Львівської области Грушецького і Мазепу, що розіслали 20,000 агітаторів.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 597—7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

ПОМІГ І НАШ ГОЛОС!

Не кажемо, що ми, американські чи канадійські українці, якась велика, політична, впливова сила. Не думаємо, що можемо вплинути в рішальний спосіб на якусь велику політику. Ні. Цього не було й нема. Проте ми свідомі, що живемо у вільних краях, свободолюбних, демократичних і поступових. А в таких краях ніяка розумна людина — не то група — не резигнує з своїх прав добиватись того, що визнає справедливим, чи обороняти тих, що в її очах є покривджені чи гноблені.

Таким ми і руководились, коли рішилися добитись за всяку ціну свого права організувати самостійно й під українським іменем допомогу українським жертвам війни. І хоч тоді, як ми на це рішались, видавалось більшости з нас, що це безнадійна справа, і хоч тоді заповідали большевицькі наймити і прислужники, що ми цього ніколи не діпнемо, бо наш уряд нам дозволу на таку нашу акцію ніколи і під ніякими умовами не дасть, то проте, як бачимо, ми таки свого діпняли.

Подібне є тепер і з ратуванням нещасних українських скитальців в Европі.

Правда, тут ми не були самі. Тут вели подібну акцію теж і більші національні групи. І тут уже були американські організації й багато визначних американців, що обурювались на совєтські домагання, щоби видавати скитальців силою на певну смерть. Ту справу порушувано много разів теж і в конґресі. Проте, хоч би ми були навіть і дуже скромними, коли говорити про заслуги американських і канадійських українців у цій акції, то таки треба сумлінно визнати, що й на тому полі вони зробили дуже багато. При тому зазначимо, що не про все написано в ґазетах, і не все дійшло до відома широкого загалу. Але працю зроблено. Ще додамо, що велику прислугу зробили цій справі виступи канадійських послів в парляменті в Отаві, українців і неукраїнців, чи такі як конгресменки Клер Лус Бут в палаті репрезентантів у Вашинґтоні. Численні меморіяли наших Комітетів — в Злучених Державах і Канаді — делеґації до різних урядів, між тим і до представництв Франції, Бельґії, Британії, телеґрами до Вашинґтону, Отави чи Лондону, своє робили. А як до цього ще додамо добру працю Лондонського Українського Бюра, то побачимо, що багато різної праці зложилось на це, що справа скитальців, в тому і українських, стала вже міжнародною, та що силою не будуть видавати Советам принаймні якоїсь частини скитальців, а можливо, що й всіх.

Отсе повинно нас заохотити до дальшої зорґанізованої, обєднаної акції. А вона буде ще дуже потрібна, бо Совети будуть братися тепер за іншу штуку. Вони від свого далі не відступлять і будуть тепер цілком певно натискати, щоб їм видавати скитальців тисячами як „воєнних злочинців". Це буде їхній останній замах, до якого вони вже давно готуються, як брати під увагу хочби те, що пишуть большевицькі ґазети. Немає найменшого сумніву, що вони будуть старатись підтягнути під катеґорію „воєнних злочинців" усіх без розбору найсвідоміших українців, що знайшлися на скитальщині й були свідками совєтського поневолення України, чи самі падали його жертвою. Ратувати невинних буде тепер дальшим нашим обовязком.

Відваги в цій новій акції може нам тепер додати, наприклад, достойна постава пані Елінор Рузвелт, що обстоювала в Орґанізації Обеднаних Держав „чотири свободи" і боронила права скитальців не погоджуватись з якоюнебудь владою, теж і — совєтською.

З 800-НИМ РОКОМ ЛЬВОВА.

Совєтський фейлєтоніст В. Бєляєв написав згадку про Львів з цеї нагоди, що місто знайшлося „На границі восьмої сотні літ". Описує пречудну, золоту осінь. Знов оглядаючи фонтанни на ратушевій площі, нагадує, собі, що тут бував „невтомний Петро Перший що прибув у воєнних справах теж і в це місто — в старинну столицю Червоної Руси", побудовану „русским" князем Данилом на стариннім торговельнім шляху з Чорного моря в Балтійське. Далі згадує за Личаківський цминтар. Каже, що це найкращий у світі по цминтарі в Ґенуї. Згадує, що там похований „великий каменяр української землі Іван Франко" та польська поетка Марія Конопніцка і письменниця Ґабріеля Запольська. Куди не глянеш, пише автор, видиш у Львові камінних львів, так, що „недаром романтики називали здавна столицю Західної України містом мрійливих львів". Це місто, як йому сказав ентузіяст Януш Витвицький, „хоче стати безсмертним". І так може статись, думає автор, бо, місто підчас війни дуже не потерпіло „завдяки маршалу Коневу", що так гнав німців, що не мали часу знищити міста. Зате щодо населення, то Львів втратив третину, пише автор. Та при цьому він згадує тільки за „мучеників фашизму", що погинули, а поминає тих, що згинули з рук чекістів... Але годі вимагати, щоб він міг таке написати, навіть, якби хотів! Згадав далі за Івана Федорова з Москви, що друкував у Львові перші книги в Україні, та за теперішного друкаря Олександра Яськова, що вчиться друкувати в тому самому домі, де тому чотириста років друковано „Апостола". Каже, що цей „москвич", себто Федоров, стрічав тут такі перепони як їх стрічав пізніше прибувший з підкарпатського села Іван Франко коли брався защіплювати поступові ідеї. Та і тут треба дещо справити, а саме те, що Федоров просто мусів втікати з Москви на Україну, а потім до Львова, щоб взагалі могти взятись за друк книжок, бо в Москві була тоді ще така темнота, що така річ була там неможлива. Автор спорить з американцем Вилиємом Сарояном, що описав Львів, а не добачив там властивих господарів, тих, що жили громадно по селах біля Львова і говорили чистою українською мовою, читали Шевченка і мріли про свій український університет у Львові, свій український театр і т. п. І завважив би цей американець пише при кінці автор, що у Львові є „русска вулиця", та що вона не даром заховала свою старинну назву. Тільки, що та вулиця не звалась „русска", а тільки „руська"; а поляки називали її „руска".

ЩО ПИШЕ „СЛІПИЙ"?

Большевицькі У. Щ. Вісті видрукували під шумним титулом „Не скуєш душі живої" відповідь на отвертий лист проф. Шаяна, що був друкований недавно в „Свободі". Ту відповідь, написану якимсь большевицьким „мозком", підписано „Видячий" з Дітройту. З відповіди видно, що до „сліпих" на одно око, що їх не бракує і в Дітройті, прилучився тепер такий, що осліп на обидва ока. Мабуть і тому підписався „видячий"! Тому теж не треба дивуватись, коли такий сліпий пише: „Тепер Україна вільна, могутня, славна, а сонце слави та науки і поступу посилає свої проміння на ввесь світ".

Так, посилає проміння на ввесь світ, але не проміння поступу, але облуди і назадництва, як це видно з виступів Д. Мануїльського на нарадах Організації Обєднаних Держав в Лондоні, чи в спорах делегата України з дружиною покійного президента Рузвелта, що боронила, між іншим, і українців, яких Мануїльський висилає на шибеницю.